

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук Панченко Ольги Іванівни на дисертаційне дослідження Дяченка Олександра Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання реклами небанківських фінансових послуг в Україні», поданого до захисту у спеціалізовану вчену раду Науково-дослідного інституту публічного права на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Обрана до аналізу тематика дисертаційного дослідження є безумовно актуальною. Щонайменше тому, що питання адміністративно-правового регулювання реклами фінансових, зокрема і небанківських послуг в Україні належать до кола пріоритетних у контексті забезпечення належного функціонування фінансового ринку, підвищення рівня довіри споживачів та гармонізації вітчизняного законодавства з правом ЄС. Зростання ролі небанківського фінансового сектору, поява нових цифрових форм рекламних практик, а також наявність значних ризиків поширення маніпулятивної та оманливої реклами зумовлюють потребу у вдосконаленні правових механізмів державного регулювання та нагляду в цій сфері.

Вибір теми також узгоджується з сучасними завданнями національної фінансової політики та процесами європейської інтеграції України, що підкреслює її теоретичну значущість і практичну цінність.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Дисертаційне дослідження характеризується високим науковим рівнем, що проявляється у чіткій постановці мети та завдань, логічності побудови структури, обґрунтованості теоретичних положень та практичних рекомендацій. Автор продемонстрував здатність до комплексного використання сучасних наукових методів, здійснив ґрунтовний аналіз національної та зарубіжної наукової літератури, а також норм міжнародного і національного права. Висновки та пропозиції, сформульовані в дисертації,

відзначаються новизною і практичною значущістю, що свідчить про належне оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Дисертант критично проаналізував праці інших науковців, що надало можливість вирішити наукову задачу, сформулювати пропозиції та рекомендації для підвищення результативності процедур здійснення адміністративно-правового регулювання у сфері реклами небанківських фінансових послуг в Україні.

Основні результати дослідження відображені у наукових публікаціях здобувача, серед яких статті у фахових виданнях із юридичних наук та тези доповідей на науково-практичних конференціях. Це підтверджує апробацію наукових положень та забезпечує їхнє входження в науковий обіг. Публікації відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України та демонструють високий рівень наукової зрілості здобувача.

Таким чином, дисертація Дяченка Олександра Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання реклами небанківських фінансових послуг в Україні» виконана на високому науковому рівні.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертація здобувача є одним із перших комплексних досліджень у межах науки адміністративного права, що розкриває концептуальні особливості здійснення адміністративно-правового регулювання реклами небанківських фінансових послуг в Україні. За результатами проведеного аналізу сформульовано наукові положення та висновки, запропоновані особисто здобувачем. Зокрема вперше: 1) виокремлено три паралельних дискурси наукової інтерпретації правового концепту «адміністративно-правове регулювання реклами небанківських фінансових послуг в Україні» (самостійний, частковий і загальний) з узагальненням його сутнісної характеристики умовним розподіленням на нормативний та оперативний контекст, які репрезентують встановлення нормативних вимог (правил) виготовлення і розповсюдження реклами

небанківських фінансових послуг в Україні та реалізацію процедур контролю дотримання їхнього виконання, відновлення балансу соціальної справедливості у випадку виявлення відповідних порушень;

2) обґрунтовується, що система суб'єктів здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері виготовлення і розповсюдження реклами небанківських фінансових послуг в Україні може бути представлена за теоретико-правовим підходом як сукупність представників організації та реалізації заходів державного контролю, нагляду та сприяння у відповідній сфері, що включає не лише основних регуляторів і Антимонопольний комітет, але й: а) окремих органів виконавчої влади, які у межах компетенції та сфери свого відання реалізують загальнонаціональні або спеціалізовані повноваження у суміжних сферах, опосередковано впливаючи на перебіг досліджуваних процесів; б) суб'єктів зміцнення глобальної фінансової стабільності, які впливають на формування наглядових практик у цій та дотичних сферах; в) інших суб'єктів, які здійснюють превентивний контроль за дотриманням етичних, професійних та нормативних стандартів реклами (приміром, саморегулівні та медіаорганізації);

3) запропоновано виокремлювати інституційний, нормотворчий та організаційний напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання реклами небанківських фінансових послуг в Україні, які сукупно формують новий функціонально-цільовий підхід до забезпечення його ефективності, визначаючи самостійним явищем правової дійсності, що врегульовує окрему групу суспільно значимих та у деяких різновидах з таких – високо ризикованих суспільних відносин, у спосіб встановлення з боку держави оновлених нормативних правил, настанов і рекомендацій щодо виробництва, розповсюдження та споживання такої реклами, а також оптимізації контрольно-наглядових механізмів перевірки її відповідності законодавчим вимогам.

Також автором удосконалено, наприклад, наукове розуміння процедур здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері виготовлення і розповсюдження реклами небанківських фінансових послуг в Україні як

юридичного явища, що має два паралельних дискурси розвитку, які розкриваються через призму адміністративно-процедурного контексту або адміністративних, організаційно-функціональних та інформаційно-аналітичних підходів або науковий підхід до визначення складових елементів системи застосовних заходів впливу до надавачів небанківських фінансових послуг в Україні за порушення вимог законодавства про рекламу з диференціацією їх на основні та додаткові.

Крім зазначеного, у роботі містяться інші положення, висновки та рекомендації, які в сукупності забезпечують цілісність наукової новизни проведеного дослідження.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Отримані результати є новими для науки та практики, оскільки в роботі вперше порушуються питання здійснення адміністративно-правового регулювання реклами небанківських фінансових послуг в Україні. Суттєвих зауважень до їхньої обґрунтованості немає, адже наукові положення, висновки та рекомендації підтверджуються аналізом значного обсягу емпіричного матеріалу, зібраного та обробленого із застосуванням сучасних методів дослідження. Здобувач продемонстрував високий рівень критичного мислення через аналіз та синтез літературних джерел, включаючи наукові праці, законодавчу базу та емпіричні дані.

Обґрунтування висновків здійснюється на основі логічної послідовності, що підтверджується відповідними доказами.

Запропоновані у дисертації положення, рекомендації та висновки можуть бути інтегрованими у практику, у тому числі в освітній галузі, адже сформульовані ним пропозиції мають інноваційний характер.

Отже, результати дисертаційного дослідження Дяченка Олександра Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання реклами небанківських фінансових послуг в Україні», які винесено на захист, є

достатньо аргументованими, обґрунтованими, логічними та переконливими, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методології наукової діяльності. Підкреслюючи достатній рівень володіння здобувачем методологічним інструментарієм, слід зазначити, що у роботі використано сучасні та адекватні методи наукового аналізу, які повністю відповідають специфіці досліджуваної проблематики. Йдеться зокрема про такі методи як: 1) діалектичний метод, який сприяв розкриттю сутності реклами небанківських фінансових послуг в Україні як динамічного соціально-правового явища, що має подвійне юридичне значення (підрозділ 1.1); 2) аналізу та синтезу, які допомогли виокремити структурні елементи адміністративно-правового регулювання реклами небанківських фінансових послуг в Україні, схарактеризувати їх як у єдності змісту, так і у вияві самостійних процесів, що мають юридичне значення (підрозділ 1.2); 3) формально-юридичний метод, що забезпечив можливість розкриття нормативних вимог до реклами небанківських фінансових послуг в Україні, проведення аналізу їхнього змісту (підрозділ 1.3); 4) функціональний метод, який слугував основою для визначення особливостей здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері виготовлення і розповсюдження реклами небанківських фінансових послуг в Україні (підрозділ 2.1), ідентифікації відповідних процедур та наслідків від їх застосування (підрозділи 2.3, 2.4); 5) логіко-семантичний метод, за сприяння якого вдалося визначити базові категорії дослідження, на кшталт «надавач небанківських фінансових послуг», «небанківська установа», «фінансова реклама», «контроль», «нагляд», «регулювання» тощо (розділи 1–2); 6) системно-структурний метод, що дозволив сформулювати систему суб'єктів здійснення контрольно-наглядової діяльності у досліджуваній сфері (підрозділ 2.2), встановити логічні зв'язки між нормативною базою, регуляторами та механізмами реалізації їхніх повноважень (розділ 2); 7) порівняльно-правовий метод, який слугував для аналізу зарубіжного досвіду регулювання реклами небанківських фінансових

послуг, виявлення можливостей його адаптації до вітчизняного законодавства (підрозділ 3.1); 8) метод правового прогнозування, що допоміг у формуванні пропозицій щодо удосконалення адміністративно-правового регулювання та побудови нової моделі функціонування системи нагляду за рекламою на ринках небанківських фінансових послуг в Україні. Водночас такі методи як систематизації, теоретичного узагальнення, аксіоматичний та гіпотетичний використано на всіх етапах дослідження задля формулювання власних теоретичних конструкцій та пояснення їх значення у заявлених до розгляду контекстах.

Окрім того, здобувач продемонстрував здатність чітко формулювати мету і завдання дослідження, що підтверджує глибоке розуміння актуальності проблеми. Дослідження проведено системно, враховано взаємозв'язки між ключовими елементами, а наукові завдання виконано на високому методологічному рівні, що свідчить про сформовані компетенції доктора філософії.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Сформульовані й аргументовані в дисертаційному дослідженні висновки, теоретичні положення та конкретні пропозиції використовуються та можуть бути використані у:

- науково-дослідній сфері – для подальшого наукового вивчення теоретико-методологічних проблем науки адміністративного права і процесу (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

- практичній діяльності – для вдосконалення чинного законодавства в частині оптимізації процедур здійснення адміністративно-правового регулювання у сфері реклами небанківських фінансових послуг в Україні;

- освітньому процесі – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні проблеми (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Тема дисертації є важливою для сучасної науки та практики, а її положення відповідають актуальним потребам суспільного розвитку. Робота українською мовою викладена чітко та логічно, складається з вступу, трьох розділів (теоретичний, аналітичний і практичний аспекти) із дев'яти підрозділів, висновків, списку джерел, анотації, публікацій і додатків (241 сторінка).

Дисертант висвітлив усі ключові питання теми, поєднав теоретичні й практичні аспекти, виконано всі завдання, зазначені у вступі. Висновки сформульовано після кожного розділу та роботи загалом, вони повністю відповідають отриманим результатам, обґрунтовані та достовірні.

Список використаних джерел. Робота містить список використаних джерел з 231 найменувань на 28 сторінках.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження доцільно використати для: 1) вдосконалення практичної діяльності органів державного нагляду та контролю у цій сфері; 2) підвищення ефективності контролю та зниження ризику порушень прав споживачів; 3) розробки навчальних програм і тренінгів для підвищення фінансової грамотності споживачів та формування культури добросовісної реклами.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи наукову роботу, необхідно спрямувати увагу на деякі дискусійні питання, які з точки зору суб'єктивізму потребують додаткової аргументації або пояснень під час захисту:

1. Варто було б чіткіше розмежувати категорії «недобросовісна реклама» та «оманлива реклама», оскільки не до кінця зрозуміло як автор їх співвідносить між собою (розділ 1).

2. Спірним видається висновок, що «адміністративно-правове регулювання реклами небанківських фінансових послуг в Україні досить умовно, але інформативно за сутнісною ознакою репрезентує нормативний та оперативний прояв реакції держави на розвиток означеного кола суспільних

відносин», адже не пояснює, яким чином нормативні та оперативні прояви державного втручання взаємопов'язані (стор. 61-62).

3. У тексті дисертації відсутня ґрунтовна оцінка ефективності чинних санкцій за порушення правил виготовлення та розповсюдження фінансової реклами – чи вони мають превентивний характер, чи радше носять формальний та декларативний зміст? (підрозділ 2.4).

4. Увесь другий та третій розділи роботи містять значну кількість детальної статистики та опису звітів, проте структура подання інформації є перевантаженою і місцями ускладнює виділення ключових проблем. Автору варто було використати ілюстрований матеріал, наприклад, таблиці, графіки чи схеми, що дозволило б наочно відобразити аналізований матеріал або аргументацію висновків.

Слід відмітити, що вказані зауваження і побажання є рекомендаційними і в цілому не позначаються на позитивній оцінці дисертації, оскільки спрямовані на поглиблення наукової дискусії під час прилюдного захисту.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій автора фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертація Дяченка Олександра Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання реклами небанківських фінансових послуг в Україні» є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам. Дисертація Дяченка Олександра Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання реклами небанківських фінансових послуг в Україні» представлена на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано науково обґрунтовані результати, що вирізняються новизною у визначенні найбільш перспективних напрямів підвищення результативності процедур здійснення адміністративно-правового регулювання у сфері реклами небанківських фінансових послуг в Україні, за своїм змістом відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам,

встановленим у Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 261 (із змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 року № 283), наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Дяченко Олександр Олександрович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент –

кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник

відділу науково-правових експертиз та

законопроектних робіт

Науково-дослідного інституту

публічного права

Ольга ПАНЧЕНКО